

suf'un oğlu Efraim'in kızı Rahme'dir. Eyyüb takvâ sahibi, yoksullara karşı merhametli, dulları ve yetimleri kollayan, misafire ikram eden, yolcunun yardımına koşan ve Allah'ın verdiği nimetlere şükreden iyi bir insandır. Hz. Ya'küb veya Hz. Yûsuf'la çağdaştır; ya da Hz. Yûnus'tan sonra yaşamıştır. Ona ikisi kendi ülkesinden, biri de Yemenli olmak üzere üç kişi iman etmişti. İblisin onu saptırmak için gösterdiği çaba, malını mülkünü ve ailesini kaybetmesi, ağır ve tiksindirici bir hastalığa yakalanması, uzun süre sabır ve metanet göstermesi, eşinin kendisini isyana teşviki, nihayet hastalığından şikâyet etmesi ve sonraki gelişmelerle ilgili olarak verilen bilgiler İsrâilî kaynaklarla benzerlik arzeder; ayrıca bu bilgilere Kur'an âyetlerinin de ilâve edildiği görülür (bk. Taberî, *Târîh*, I, 322-325; Sa'lebi, s. 117-121).

Enes b. Mâlik'ten nakledilen bir hadise göre Eyyüb hastalığını on sekiz yıl çekmiştir (Sa'lebi, s. 122; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 223). Bu hastalığın üç veya yedi yıl sürdüğüne dair rivayetler de vardır.

Bir hadiste Eyyüb'un çarşamba günü hastalığa yakalandığı ve salı günü kurtulduğu belirtilir (İbn Mâce, "Tıb", 22). Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiği başka bir hadise göre Eyyüb çıplak olarak yıkanıldığı bir sırada üzerine altın çekirgeler dökülmüş, bunları avuç avuç alıp elbisesinin içine koymaya başlamış, bunun üzerine rabbi ona, "Şu gördüğünden seni müstağni kılmamış mıydım?" diye ni da edince Eyyüb, "Evet, senin izzetine yemin olsun ki bana çok şey verdin, fakat senin bereketinden müstağni kalamam" demiştir (*Müsned*, II, 243, 314, 490; Buhârî, "Güsül", 20, "Enbiyâ", 20, "Tevhîd", 35). Rivayete göre Eyyüb hastalanmadan önce yetmiş, iyileştikten sonra da yetmiş yıl yaşamıştır. Onun bütün ömrünün doksan üç yıl olduğu da nakledilir.

Ahd-i Atîk'te yer alan, Eyyüb'un başına gelen musibetlere önceleri büyük bir sabır ve tevekkülle katlanıp rabbine hamdederken daha sonra isyan ettiğine dair ifadeler İslâm'ın nübüvvet anlayışına aykırıdır. Zira İslâm inancına göre peygamberlerde bulunan temel özelliklerden biri de ismet vasfıdır ki büyük küçük bütün günahlardan, küfür ve şüpheden, yalandan uzak olmaları demektir. Esasen Kur'an-ı Kerim'de Hz. Eyyüb'un sadece içinde bulunduğu durumu dua şeklinde rabbine arzettiği belirtilmiş olup

isyan ettiğine ve günahkâr olduğuna dair herhangi bir bilgi mevcut değildir. Aksine Allah'ın onu sabreden bir kimse olarak bulduğu, onun çok iyi bir kul olduğu ve daima Allah'a yöneldiği şeklindeki açıklamalar Kur'an'ın Ahd-i Atîk'teki bilgileri doğrulamadığını göstermektedir. Ayrıca Hz. Eyyüb'un hastalığının, insanları kendisinden nefret ettirecek kadar ağır ve tiksindirici olduğu yolundaki yahudî menşeli bilgileri bir peygamberin saygınlığı ve sosyal prestijiyile bağdaştırmak mümkün değildir; Kur'an'da ve güvenilir hadis kaynaklarında bu tür bilgiler de bulunmamaktadır. Diğer İslâmî kaynaklarda geçen bu yöndeki mâlumat ise tamamen İsrâilî kaynaklardan intikal etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mustafavî, *et-Taḥkîk* "Eyyüb" md.; *Müsned*, II, 243, 304, 314, 347, 490; V, 164; Buhârî, "Güsül", 20, "Enbiyâ", 20, "Tevhîd", 7, 35; İbn Mâce, "Tıb", 22; Nesâî, "Güsül", 7; Taberî, *Cami' u'l-beyân*, XXIII, 106-109; a.mlf., *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 322-325; Mes'ûdî, *Mürâcu' z-zehab* (Abdülhamîd), I, 48; Sa'lebi, *Arâ'isü'l-mecâlis*, s. 116-125; Mevhûb b. Ahmed el-Cevâlikî, *el-Mu'arreb* (nşr. F. Abdürrahim), Dimaşk 1410/1990, s. 102; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 220-225; a.mlf., *Kıssaşu'l-enbiyâ*, I, 367-375; *Tecrid Tercemesi*, IX, 142-143; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary of the Qur'an*, Cairo 1938, s. 73-74; a.mlf., "Ayyüb", *EP* (Fr.), I, 819; M. Ebû'n-Nür el-Hadîdî, *İşmetü'l-enbiyâ*, Kahire 1399/1979, s. 63; Abdülvehhâb en-Neccâr, *Kıssaşu'l-enbiyâ*, Kahire, ts. (Mektebetü Dâri't-Türâs), s. 415-418; *Ancien Testament*, s. 1453; F. Prat, "Job", *DB*, III/2, s. 1559-1560; M. H. Pope, "Job, Book of", *IDB*, II, 911-925; M. Seligsohn, "Eyyüb", *IA*, IV, 422-424; M. A. Yanah, "Hauran", *EJd*, VII, 1476-1477; H. L. Ginsberg - H. Z. Hirschberg v.dğr., "Job, The Book of", a.e., X, 111-128.

ÖMER FARUK HARMAN

□ EDEBİYAT. Hz. Eyyüb, diğer ilâhî dinlerde olduğu gibi İslâm dininde de sabır ve tahammül timsali olup manzum eserlerde daha çok bu özelliğiyle ele alınmıştır. "Gönül ser-men-zil-i maksûduna elbet erer bir gün / Velî katlanmaya dil sabr-ı Eyyüb olmağa muhtâc" (Sâlim) beytinde onun bu vasfı dile getirilmiştir. "Mesihâ-yı nigehten ders alıp dehrin etubbâsı / Bu bîmârın ilâcın sabr-ı Eyyüb eylemişlerdir" (Şeyh Galib) beyitlerinde de Eyyüb sabrından gerçek bir mesel olarak söz edilmektedir. "Ne ömr-i Nûh vermiş Hak ana ne tâkat-ı Eyyüb / Yâ Nev'î sen sehî-serve kaçan vâsıl ola ömrüm" (Nev'î) beytiyle, "Âşıklık herkesin kârı değildir / Âşıklara sabr-ı Eyyüb gerektir" (Hadîkî) beytinde âşıklığın en

önemli şartı olarak Hz. Eyyüb'un tahammül gücü ve sabrı gösterilmektedir.

Bedenindeki dayanılmaz dert ve acılara tahammül etmesi sonucu Allah'ın Hz. Eyyüb'a, "Ayağını -yere- vur, su çıkısın" diye buyurması, Hz. Eyyüb'un bu emri yerine getirerek çıkan sudan içmesi ve yıkanmasıyla bütün dertlerinden kurtulması da Şark-İslâm edebiyatlarında yer alan önemli motiflerden biridir. "Eyyüb oldum tenime / Cefâ kıldım canıma / Çağırdım sübhânıma / Kurtlar doyurup geldim" (Yûnus Emre) dörtlüğü ile, "Derd ile Eyyüb'u edip imtihan / Hikmet-i pinhânını kıldı ayan" (Taşlıcalı Yahyâ) beytinde can derdiyle imtihan edilen Hz. Eyyüb'un daha sonra Allah'ın hikmetiyle kurtulması ifade edilmiştir. "Sabrın sonu oldu çün selâmet / Eyyüb'a erişti yine sıhat" (Refî) beytiyle de sabrın mutluluk getireceği hatırlatılmıştır.

Başta türküler olmak üzere bir kısım mâni, deyim ve atasözleri gibi anonim halk edebiyatı ürünlerinde de Hz. Eyyüb'un metaneti ve özellikle sabrı dile getirilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Levend, *Dîvan Edebiyatı*, s. 116-118; M. Nihat Özön, *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*, İstanbul 1954, s. 83; Mehmed Çavuşoğlu, *Necâti Bey Dîvânı'nun Tahlîli*, İstanbul 1971, s. 35; E. Kemal Eyüboğlu, *Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, İstanbul 1973-75, I, 97, 200; II, 177, 364; Nejat Sefercioğlu, *Nev'î Dîvânı'nun Tahlîli*, Ankara 1990, s. 26; Ahmet Talât Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar* (haz. Cemal Kurnaz), Ankara 1992, s. 160-161; "Eyyüb", *TDEA*, III, 133.

NURETTİN ALBAYRAK

EYYÜB HAN

(أيوب خان)

(1907-1974)

Pakistan cumhurbaşkanı
(1958-1969).

14 Mayıs 1907'de bugünkü Pakistan'ın kuzeybatısında bulunan Hezâre (Hazara) bölgesinde Rehana'da doğdu. Ailesi Patan (Hint-İran) asıllıdır. Babası Mîr Dâd Han, İngiliz-Hint ordusunda bir süvari birliğinde onbaşı (risaldar) idi.

Eyyüb Han mahallî okullarda öğrenim gördükten sonra Aligarh İslâm Üniversitesi'ne girdi (1922). Zekâsı, spordaki yeteneği ve aile geçmişi, onun İngiltere'deki Sandhurst Kraliyet Askerî Akademisi'ne alınan ilk Hindistanlı grubun arasına girmesini sağladı. 1928'de subay oldu. Bir yıl kraliyet birliklerinde görev